

(B. Urg.), al sud d'aquesta vila i de Tàrrega. Ja esmentat en una donació de 1174 a Sant Cugat del Vallès: «cum alodio de Morela, quod est in terminio castri de Tarrega --- et affrontat --- de meridie in serra, de circi in *Monte Albano*» (*Cart. St. Cugat.* III, 5 254).

A més, *Montalbán* és nom d'un poble a la província de Terol, de la zona castellano-aragonesa; grafiat *Montalbã* apareix en la *Crònica* de Muntaner (c. 251) i en la de Pere el Cerimoniós (*AlcM* s.v.).

I recordem *Montauban*, la coneguda ciutat occitana (Dept. de Tarn-et-Garona), i altres encara en el domini occità i francès. I hi ha diversos *Montalbano* a Toscana (Pieri, *Top. Arno*, 68).

ETIM.: Un cognòmen *Albanus* havia existit en llatí,² i *AlcM* deriva *Montalbã* de *Monte Albano* o *Albani* (s.v.); però com nota Skok (p. 49) amb els noms de monts l'element de compost és més sovint l'adjectiu *albanus* 'blanquinos', és a dir, *MONTEM ALBANUM*, i la documentació disponible dóna raó a aquesta suposició. Amb aquest motiu, crida l'atenció el fet que les localitats toscanes que dóna Pieri amb aquest nom presentin tots la forma *Montalbano* i cap de *Montalbani*, que correspondria al genitiu del NP *Albanus*.

Notem a més: l'*Hostal de Montalbana*, registrat per J. Cor. a Ares (Morella), i apareix en *Seidia* de Garcia Girona: «Cercant racer deçà la *Montalbana* / Paren allí en lo plà ses pardes tendes» (v. 39); es tracta d'una masada i hostal molt antic al peu de la Costa d'Ares. Derivat secundari de *Montalbã*. J.C.

¹ Segons l'article d'aquesta enciclopèdia, signat per P. Verdager, «el roc de Montdony ha estat objecte, fins a l'època recent, d'un culte probablement d'origen pagà; hom pujava en processó el 3 de maig pel camí dels Evangelis, que partia de Montalbã i era flanquejat de creus de ferro». Això tendeix a donar suport a l'etimologia proposada per a un *Montdony* del roc de St. Salvador, és a dir, *MONTEM DOMINI*, però en aquesta forma és un supòsit arbitrari i impossible fonèticament car *DOMINI* hauria donat *domen* o *don* segons fonètica catalana, no pas *-doy*. Veg. infra l'art. *Montdony*. — ² Skok, p. 49, que el documenta en *CIL* II, 2038, i hi ha, a més, *Albanius* (Schulze 533).

MONTALÉ

Poblet d'Urgell. agre. a Ivars, uns 15 k. al NO. de Tàrrega, i altre tant d'Agramunt.

Oït *montalé* en les enqs. de 1956 a Ivars i a Castellnou (XV, 95ss).

MENCIONS ANT. 1069: El comte Ermengol d'Urgell dóna al mon. de Ripoll «de quadra de *Yuarç* medietatem, de quadra de *Muntale* medietatem, de

quadra de *Monte Susar* ---» (*MarcaH.* 1151.6f.); 1080: junt amb la *Fuliola*: *Montis-aleni* [la *a*, però, a penes legible], doc. llegit a l'Arxiu de Solsona; 1082: junt amb *Gerb* «esponal de *Monte*» (Font Rius, *C.d.p.* § 38); 1156: Ramon Arnau d'Anglesola deixa en testament «els castells de Gerb, Balaguer, *Monteleno*, Artesa, Monteçonis ---» (CCandi *Mi.Hi.Ca.* II, 479).

1237: d'Osson et de *Montalē* (MiretS. *El més antic text català*, 27 = *BABL* VII, 178) (o sigui *-alen* més que *-alem*); 1272: un Jacobus de *Montle* figura amb «dominicatura --- de Torre de Alòs» en una carta d'A. de Oliola, abat de Poblet, per a habitants de Belcaire (Font Rius *C.d.p.* § 320); 1301: *Montale* (en regesta) (Sanahuja, *Hi. de Balaguer*, 192); 1359: castell de *Muntale* (*CoDoACA* XII, 26). Es errònia, doncs, la *-r* de la grafia *Montaler* de diverses geografies i nomenclàtors, fins el del *C.E.C.*, (on ja ho vaig fer rectificar en la segona edició), puix que en totes les mencions antigues, el nom termina en *-len* o *-le*.

ETIM. Evidentment compost de *Mont-*. Sens dubte amb un NP. Probablement de *MONTEM HELENI*, genitiu contracte (segons l'antiga norma llatina), per *Helenii* (Cf. *Top. Hesp.* I, 355, i *DECat.*, *DECH*, sobre *dimecres*, *miércoles*), del NP greco-llatí *Helenius* (Schulze 173 etc.).

Sembla que hi hagué una evolució bifurcada. D'una banda *Monteleni* → *Mon(d)lén* en els documents de 1082 i 1272; d'altra banda sense síncope de la *e* (en les altres mencions ant.) potser perquè ja s'havia produït des de data molt antiga la corrent dissimilació *e-é* > *a-é* (tipus *mateix*, *Micalet* etc.). No mantenen altres NLL derivats d'aquest NP en la nostra toponímia, en els quals observem el mateix canvi de *e-e-* en *a-e* (veg. el nostre article *Alinyà*, abans *Elinyà*, i Skok, § 6).

Sembla que hi hagué un puig HOMÒNIM o parònim en el Vallespir o els Aspres, si bé només en tinc dades deficientes. De tota manera veiem el nom d'aquest puig escrit tres vegades en un doc. de 1305 del rei Sanxo de Mallorca-Rosselló: on es marca un terminal «de colle quod dicunt *Quer Peralber* usque ad *podium de Monte aleni* versus ad vallem de Pratis --- in dicto *podio de Monte alenii* --- *podio de Monte ale* ---» (transcrit en el *Libre Roig de Prats de Molló*, copiat a. 1643, f^o75 v°).

Es podria identificar, o relacionar, de prop, amb un turó que vaig veure i anotar en l'enquesta de Prunet i Bellpuig (1960, XXIV, 128 ss.), on l'inf. em deia: «és el *mun d'alen*». Encara que des de Prats fins a Prunet hi ha una mica més de 20 k., pot referir-se a un lloc idèntic, perquè segons el doc. de 1305 no consta sinó que és una afrontació d'un lloc des d'on sembla que es va a Prats de Molló, o que és en direcció a la vall de Prats («versus ad vallem de Pratis»); en una nota que vaig pendre